

Mestna občina
Ljubljana

mestna
knjižnica
ljubljan

Smernice za mlade v MKL

z mladimi ustvarjalno in
izobraževalno povezana MKL

Pripravila DS za Mlade v MKL

december, 2016

SMERNICE ZA MLADE V MKL

**Z mladimi ustvarjalno in
izobraževalno povezana MKL**

Ljubljana, 16. 6. 2016

Pripravila DS za Mlade v MKL

1. UVOD	4
2. OPREDELITEV CILJNE SKUPINE	5
3. DEMOGRAFSKI PODATKI ZA OPREDELJENO CILJNO SKUPINO IN DRUGI STATISTIČNI PODATKI	7
4. ANALIZA PRAKS DEJAVNOSTI ZA MLADE	11
PREGLED DOBRIH PRAKS ZA MLADE V TUJIH SPLOŠNIH KNJIŽNICAH.	11
PREGLED DOBRIH PRAKS (AKTIVNOSTI ZA MLADE) V SLOVENSKIH SPLOŠNIH KNJIŽNICAH.	12
PREGLED DOBRIH PRAKS (AKTIVNOSTI ZA MLADE) V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA.	13
5. DEJAVNOST IN POSEBNE STORITVE	15
GRADIVO	15
VSEBINSKA PODROČJA	15
PREDLOGI POSEBNIH STORITEV	16
MLADI NA SPLETU	19
6. SODELOVANJE IN PROMOCIJA	21
7. ZAKLJUČEK IN SMERNICE ZA USPEŠNO DELO	23
8. LITERATURA	25

1. UVOD

Mestna knjižnica Ljubljana (v nadaljevanju MKL) se pridružuje predlogu Strategije Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2025 in v skladu z njenimi cilji razvija svojo dejavnost pod skupnim naslovom »Z mladimi ustvarjalno in izobraževalno povezana MKL«. Mestna knjižnica Ljubljana bo s svojim strateškim dokumentom oblikovala različne aktivnosti za mlade oz. z mladimi (ciljna skupina zajema starostno skupino med 15. in 20. letom starosti) z namenom povečanja njihove aktivne vključenosti v knjižnico, v dejavnosti knjižnice in soustvarjanje knjižničnega programa in prostora.

Strateški dokument izhaja iz stališča, da sta kultura in umetnost tisti področji, kjer lahko mladi razvijajo svoje raznolike ustvarjalne zmožnosti in najdejo priložnosti za svoje profesionalno ustvarjanje.

2. OPREDELITEV CILJNE SKUPINE

Mladina je fenomen 20. stoletja. Definijsko je mladost »obdobje med otroštvom in odraslostjo – vmesnost. Stopnja socializacije in prehoda v odraslost, torej specifična in univerzalna razvojna stopnja.«¹ Sam pojem in pojav, o katerem je tu govora, se je tekom zgodovine spreminjal. V tradicionalnih in predmodernih družbah je mladost označevala krajše časovno obdobje, prehod v odraslost so dosegli z iniciacijskimi obredi. S podaljševanjem obveznega šolanja (po drugi svetovni vojni) se je v Evropi mladina oblikovala kot posebna družbena skupina. S tem se je razvil nov tip mladosti, ki daje poudarek izobraževanju in samooblikovanju mladega človeka. Po študentskih protestih 1968 je mladina postala vplivna družbena skupina, s pomembnimi družbenimi pobudami na področju družbe, ekologije in emancipacije – sodelovala je pri vzpostavljanju subkultur in vzporednih družb. V devetdesetih letih 20. stoletja se je mladina začela preoblikovati. Medgeneracijski spor je počasi začel izginjati in mladi so začeli odkrivati intimo, zasebnost in družino, zbliževali so se z odraslimi, umaknili so se iz javnosti v svoj lastni svet. Skrivanje v otroške sobe se je v 21. stoletju nadaljevalo². Individualizacija mladih se je nadaljevala, potrošništvo kot prevladujoč način življenja pa je razgrajevalo zavedanje o pripadnosti (razredu, skupini vrstnikov...). Ideologija potrošništva nagovarja predvsem posameznika. Tako počasi razpadajo vrstniške strukture, izginja generacijska povezanost in s tem izginja tudi mladina kot pomembna družbena skupina. Ker postajajo starši tisti, ki so glavni zavezniki in zaščitniki, in se povečuje moč družine pri socializaciji, postajajo sovrstniki predvsem tekmeči in ne več socializacijski dejavnik. Mladostniki tako sprejemajo vrednote družine³. Industrija zabave (nove informacijske in komunikacijske tehnologije; skoraj ni nikogar, ki ne bi uporabljal mobilnega telefona, osebnega računalnika in interneta) je dosegla, da so se mladi (predvidevamo, da prostovoljno) vrnili v svoje otroške sobe. Kljub številnim elektronskim povezavam

¹ Ule Nastran, 2002

² Prikaz spremembe – razvoja mladine je N. Ule zelo dobro opisala v spremni besedi »Stoletje mladih« (John R. Gillis: *Mladina in zgodovina*, 1999). Predvsem del o slovenskih mladih. Slovenski starši so izjemno potrpežljivi in skromni glede svojih zahtev, otrokom želijo nuditi največ (odpovedo se tudi spalnicam, samo da imajo otroci svojo sobo), znotraj družine se vse prilagaja otroku.

³ Raziskava je pokazala, da mladi v Sloveniji najbolj zaupajo svojim materam – daleč bolj kot prijateljicam ali vrstnikom. (Mama je vedno na tvoji strani, prijateljice in vrstniki mislijo le nase.) (Takšen družinski krog zaupanja ustreza kapitalskim elitam, saj se jim ni treba bati pritiskov javnosti – ker je ta varno zaprta v družinskem krogu).

so osamljeni, ne zaupajo prijateljstvom, kadar naletijo na težave pa so kljub starševski podpori prepuščeni sami sebi.

3. DEMOGRAFSKI PODATKI ZA OPREDELJENO CILJNO SKUPINO IN DRUGI STATISTIČNI PODATKI⁴

Demografska slika prebivalstva kaže, da delež obravnavane ciljne skupine (starostni razpon od 15 do 19 let), predstavlja 4,55% populacije v Mestni občini Ljubljana (v nadaljevanju: MOL). V začetku leta 2015 je tako v MOL živel 13.068 mladih. Podoben delež se kaže tudi ob delitvi po spolu: moški iz te starostne skupine predstavljajo 4,9% vseh moških v MOL, ženske pa 4,5% vseh žensk v MOL.

Člani obravnavane starostne skupine (od 15 do 19 let) predstavljajo 11,17% vseh aktivnih članov v MKL (podatek velja za leto 2015). Iz podatka tako sklepamo, da imamo v MKL 8.977⁵ aktivnih članov in članic, ki pripadajo starostni skupini od 15 do 19 let. Podatek o razdelitvi aktivnih članov po spolu nas informira o tem, da je v MKL 3.526 moških (s tem predstavljajo 39,17% vseh aktivnih članov MKL v starostni skupini 15 – 19) in 5.460 žensk (te predstavljajo 60,82% vseh aktivnih članov MKL v starostni skupini 15 – 19). Pričakovano je, da ima večina aktivnih članov MKL, ki pripadajo starostni skupini od 15 do 19 let, stalno bivališče v MOL – takih je 5.485 in s tem predstavljajo 61,1% aktivnih članov v starostni kategoriji od 15 do 19 let. Stalno bivališče, kjer MKL izvaja svojo dejavnost (iz podatka je izključena MOL) ima 14,97% (1.344) aktivno vpisanih članov omenjene starostne skupine. Slaba četrtina oz. 2.117 (23,58%) aktivnih članov omenjene starostne skupine prihaja iz drugih slovenskih občin.

Pomemben je podatek, da je 1.344 aktivnih članov v starostni skupini med 15 in 19 let, vozačev. V tem primeru gre za ciljno skupino, ki po opravljenih šolskih obveznostih praviloma zapusti Ljubljano oz. se v Ljubljani zadržuje le še nekaj časa po šolskem pouku. V večernem času je ta populacija skoraj zagotovo na poti iz Ljubljane oz. je Ljubljano že zapustila. Tako bi bilo zanje smiselno načrtovati aktivnosti v knjižnici v zgodnjem popoldanskem času oz. jih načrtovati v lokalnih knjižnicah, ki so najbližje njihovem stalnemu bivališču. Pomemben delež

⁴ V Smernicah za mlade v MKL smo navedli, da bomo obravnavali starostno skupino od 15 do 20 leta starosti. Vendar pa se vsi statistični podatki in analize nanašajo na starostno skupino od 15 do 19 leta starosti, saj je to starostna skupina, ki jo v svojih analizah uporablja SURS. Zaradi primerljivosti podatkov smo starostno skupino od 15 do 19 uporabili tudi pri pridobivanju demografskih podatkov iz baze MKL. Vsi podatki, ki so bili predmet analize so datirani z datumom 1. 1. 2015, saj so to zadnji relevantni podatki SURSa.

⁵ Seštevek članov omenjene starostne skupine sicer ni 8.977, ker se statistika izvaja na »živi« bazi, kjer se nenehno spreminja struktura članov. Seštevek vseh aktivnih članov posebej je 8.946.

predstavljajo tudi mladi, ki prihajajo iz drugih slovenskih občin. Za njih lahko predvidevamo, da živijo v Ljubljani le v času od ponedeljka do petka. Pričakovati je, da se v petek po šolskih obveznosti odpravijo iz Ljubljane. Za njih bi bilo smiselno načrtovati aktivnosti v knjižnici od ponedeljka do četrтка. Predpostavljamo pa lahko tudi, da je to ciljna skupina, ki v Ljubljani živi relativno samostojno, s tem ni vpeta v tedenske družinske odnose in bo v knjižnico prišla sama oz. si bo v knjižnici hitreje poiskala prostor za preživljanje svojega prostega časa.

Aktivni člani MKL v starostni skupini 15 – 19 let predstavljajo 7% vsega letnega obiska v knjižnici. Starostna skupina od 15 do 19 let opravi 4% letne izposoje gradiva v MKL. Mladi si izposodijo 4,74% gradiva za odrasle in 2,75% gradiva za mladino. Glede na vrsto izposojenega knjižničnega gradiva prednjačijo knjige z 91%, sledijo filmi s 6% in glasbene zgoščenke z 2%. V preostali odstotek se štejejo revije, igrače in drugo knjižnično gradivo. Pri izposoji knjig zavzame strokovna literatura 47%, leposlovje pa 53%.

Pri izposoji gradiva je potrebno poudariti, da knjižnični katalog ne razločuje med gradivom za otroke in gradivom za mlade. Predvidevamo lahko, da si omenjena ciljna skupina izposoja gradivo za otroke in mladino, ki je primerno njihovi starosti. Pomembnejši je podatek, da si stari med 15 in 19 let izposodijo le 2,75% gradiva, ki naj bi jim bilo prvenstveno namenjeno (gradivo za otroke in mladino) in skoraj enkrat več (4,74%) gradiva, ki je namenjeno odraslim. Iz podatkov je torej moč sklepati, da mladi posegajo po gradivu, ki ga ima knjižnica na oddelku za odrasle. Podatek bi lahko skrbno uporabili pri načrtovanju fonda gradiva, ki bi bil namenjen izključno mladim med 15 in 19 letom starosti.

Iz analize statističnih podatkov o aktivnih članih MKL za starostno skupino 15 – 19 je moč ugotoviti tudi to, da je od skupno 8.977 članov - 6.294 (70%) dijakov in dijakinj, 2.318 (26%) osnovnošolcev in osnovnošolk ter 347 (4%) študentov in študentk. V podatkih je moč zaslediti, da je 10 aktivnih članov omenjene starostne skupine že zaposlenih. Zagotovo pa je poleg statističnih podatkov potrebno upoštevati tudi socialni in kulturni kapital ciljne skupine. Ne smemo namreč zanemariti dejstva, da imamo v resnici opraviti z izjemno heterogeno ciljno skupino, ki je različno vpeta v socialne vezi in

raznoliko vzpostavlja stik z okoljem v katerem živi.⁶ Mladi imajo različno razvite socialne mreže in v svet vstopajo z raznolikim kulturnim kapitalom – vrednote, tradicija, vzgoja, omika, jezik, znanje, veščine, poznavanje pravil in motivacijo po posedovanju knjig, slik ali oblačil.⁷ Zaradi tega moramo biti še posebej pozorni na vključevanje posameznikov oz. posameznic, ki jim je potrebno posvetiti dodatno pozornost oz. se zavedati njihove prisotnosti – osipniki, ponavljavci, mladi s posebnimi potrebami, socialno ogroženi, zapostavljeni, mladi starši, ...

Poleg že omenjenih podatkov je potrebno opozoriti še na druge podatke, ki bi jih pri načrtovanju aktivnosti za mlade (oz. z mladimi) veljalo upoštevati. Podrobne informacije so dostopne v prilogah. Gre za podatke, ki se nanašajo na omenjeno starostno skupino (15 – 19) in prikazujejo različne deleže v MOL oz. MKL: (celotno gradivo je v prilogi)

- delež mladih v posameznih četrtnih skupnostih MOL:
največje število mladih (15 – 19 let) živi v Četrtni skupnosti Bežigrad (12,8%), sledita Četrtna skupnost Šiška (10,42%) in Četrtna skupnost Center (8,64%).
- delež aktivnih članov v občinah kjer MKL izvaja svojo dejavnost:
odstopajoči delež aktivnih članov MKL prebiva v občini Brezovica (3,85%), Škofljica (3,11%) in Dobrova-Polhov Gradec (2,06%).
- delež aktivnih članov po posameznih knjižnicah MKL:
seveda imajo največji odstotek aktivnih članov (15 – 19 let) OE MKL – KOŽ (3.577), KB (1.676), KŠ (1.516), KPV (1.492) in KJM (1.091). Pri krajevnih knjižnicah pa močno izstopajo – Polje (627), Šentvid (580), Rudnik (566) in Fužine (484).
- obisk posameznih knjižnic MKL po spolu in starosti:
Pri pregledu posamezne knjižnice MKL je moč ugotoviti, da se trend splošne statistike obiska knjižnice (starostne skupine 15 – 19) ponavlja – obisk je (60% deklet in 40% fantov).
- izposoja gradiva po UDK, namembnosti in starosti (za vsako knjižnico MKL):
Mladi si izposodijo 4,74% gradiva za odrasle in 2,75% gradiva za mladino. Lepslovje – 53,34% celotnega gradiva, gradivo s področja umetnosti (10,70%), naravoslovja (7,53%), literarnih ved (6,60%) in uporabnih ved (6,03%).

⁶ Adam in Tomšič, 2014.

⁷ Bourdieu, 2014.

- izposoja gradiva glede na vrsto gradiva (za vsako knjižnico MKL)

Glede na vrsto izposojenega knjižničnega gradiva prednjačijo knjige 91%, sledijo filmi s 6% in glasbene zgoščenke z 2%. Večjih odstopanj od splošne statistike ni, je pa podatek zanimiv s stališča tega, katero gradivo lahko posamezna knjižnica intenzivneje izpostavlja oz. katero je tisto, ki je zanimivo obravnavani ciljni publiki.

V predlogu Strategije Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2025 so jasno izpostavljena deficitarna območja dejavnosti in aktivnosti za mlade v MOL. MOL se sooča s sivimi lisami dejavnosti za mlade (slaba mreža Mladinskih centrov Ljubljana) tudi v nekaterih predelih Ljubljane, kjer ima MKL dobro razvito knjižnično mrežo. To bi lahko bilo odlično izhodišče MKL, da zapolni deficitarno vrzel. Gre za področja:

- Šiška: v okolici Brilejeve ulice.
- Štepanjsko naselje.
- Rakova Jelša.
- Nove Jarše: v okolici Kvedrove ulice, Ulice Hermana Potočnika ali Clevelandske ulice.
- Ljubljana-Center.
- Vič: v blokovskem naselju poleg trgovskega kompleksa Interspar, in novem stanovanjskem naselje nasproti Tehnološkega parka.
- Šiška: v Celovski dvorih in okolici Litostrojske ulice.
- Bežigrad: Savsko naselje Glavarjeva ali Tolstojeva ulice.
- Brdo: v okolici Gasilskega doma, nekdanjih poštnih prostorov ali na Vrhovcih.
- Koseze: v okolici Adamičeve ulice, Tržnice Koseze ali OŠ Valentina Vodnika.
- Šentvid: v okolici Šentviške gimnazije in vojašnice 11.
- Center: v okolici Trnovega, Prul ali Poljanskega nasipa.
- Polje: stara OŠ.
- Spodnje Črnuče.
- Tomačevo.
- Moste: v okolici Tržnice ali Vodmata ter Rožičeve ulice (stari bloki in novo naselje ob Šmartinski ulici).
- Vevče.

4. ANALIZA PRAKS DEJAVNOSTI ZA MLADE

PREGLED DOBRIH PRAKS ZA MLADE V TUJIH SPLOŠNIH KNJIŽNICAH.

- Knjižnice na Danskem sodelujejo z Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za begunce s programom pomoči za mladino iz drugih etničnih skupin, ki jim danščina ni materni jezik. Program temelji na prostovoljcih, ki so praviloma upokojeanci ali mladi študentje.
- Splošna knjižnica v Aalborgu (Danska) je uvedla številne klubske večere, da bi mlade privabila v knjižnico s pozitivno socialno aktivnostjo. Vsak dan v tednu se dobiva različni klub – v ponedeljek igrajo Wii, torek je za Mango, sreda za Domačo nalogo in v četrtek je bralni klub. Knjižničarji in mladi skupaj sodelujejo in iščejo nove ideje za knjižnične storitve.
- V Hamburgu v Nemčiji so ustanovili knjižnico za mlade z namenom ponuditi jim multi-medijsko »trendovsko« knjižnico in prostorom za druženje. Gradivo sestoji iz 50% tiskanega materiala in 50% avdio-vizualnih medijev. Prostor v katerem deluje knjižnica je nekdanja tovarna in poleg sta še kino in prostor s postrežbo hrane.
- V Viroflayu v predmestju Pariza so ustanovili multimedijsko knjižnico, v kateri si lahko mladi legalno presnemavajo glasbo. Sponzorirali so tudi delavnico animiranih filmov in na knjižničnih ekranih predvajajo kratke filmčke, ki so jih naredili mladi.
- V Troyesu (Francija) so se mladi stari med 15. in 20. letom prostovoljno čez noč zaklenili v knjižnico. Tema noči je bila »Knjige in kino«. Vso noč so gledali kratke filmčke, se pogovarjali s pisatelji, režiserji in scenaristi, na koncu pa so skupaj še pozajtrkovali.
- The Lucien Herr, knjižnica v Saint Jacques de la Lande (Francija), je razširila svojo vsakoletno mladinsko knjižno nagrado tudi na slepe in slabovidne. Multimedijska knjižnica je omogočila avdiotranskripcije desetih naslovov v tekmovanju, ki so jih brali profesionalni igralci. Kasneje so avdio knjige razdelili več mladim skupaj s predvajalnimi napravami. Vključili so torej tudi sicer obrobno skupino mladih.
- V Richmondu v Virginiji (ZDA) so z namenom približanja kulture mladih knjižničarjem gostili noč mladinskih iger za zaposlene v knjižnici. V petek zvečer so se dobili po službi ter jedli pizzo in igrali različne igre, ki so trenutno popularne pri mladini.
- V Queens Library v Forest Hillsu (N.Y., ZDA) so zagnali program »Tech Buddies«, ki vzpostavi kontakt med mladimi in starejšimi, ki se želijo naučiti uporabljati sodobno tehnologijo.

- V Rusiji imajo knjižnico, ki je namenjena prav mladim odraslim (The Russian State Library for Young Adults (RSLYA)). V njo se lahko vpišejo vsi starejši od 14 let. Knjižnica ima 900 000 enot gradiva, med drugim tudi 500 naslovov časopisov... Obširno bazo imajo tudi v e-knjižnici, ki obsega preko milijon enot. V knjižnici podpirajo potrebo mladih po izobraževanju in informacijah, ponujajo karierno in psihološko svetovanje. Gostijo tudi 15 klubov in interesnih skupin. Veliko njihovih projektov se ukvarja z digitalnimi vsebinami. Sodelujejo tudi v projektu Book Patchwork Project, v katerem so vključene tudi ostale knjižnice po celem svetu - gre za zbirko popularnih knjig za mlade odrasle iz celega sveta. Večinoma so v angleškem jeziku, a tudi v nemščini, francoščini, italijanščini, španščini...

PREGLED DOBRIH PRAKS (AKTIVNOSTI ZA MLADE) V SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNICAH.

- Aktivnosti za mlade so v slovenskih splošnih knjižnicah slabo zastopane. Vse splošne knjižnice organizirajo veliko dejavnosti za odrasle in brez izjem vse organizirajo dejavnosti za otroke. Med svojo ponudbo sicer oglašujejo dejavnosti za otroke **in** mladino, ampak so vse aktivnosti usmerjene izključno na otroke. Glavnina aktivnosti, ki jih splošne knjižnice izvajajo so namenjene starostni skupini do 14 leta starosti.
- Morda gre izpostaviti Knjižnico Velenje, ki ponuja bralni krožek za najstnike (12-15 let) ter projekt Branje je žur, reading je cool. Ta projekt se je začel kot projekt British Councila za spodbujanje branja med mladimi in je povezal javne knjižnice in srednje šole po Sloveniji. Namen projekta je predstaviti branje leposlovja v slovenskem in angleškem jeziku kot prijetno dejavnost v neformalnem okolju.
- Nekatero splošne knjižnice organizirajo občasno stripovske in ustvarjalne delavnice, namenjene mladim.
- Večina splošnih knjižnic nagovarja svoje uporabnike tudi preko socialnih omrežij (Facebook, Twitter), kar seveda vključuje tudi mlade uporabnike.
- Med slovenskimi splošnimi knjižnicami ima MKL dejansko največ aktivnosti za mlade (potopisna predavanja, filmi, glasba, stripovske delavnice, ustvarjalne delavnice). Je pa tudi v MKL večina dejavnosti namenjena odraslim in otrokom.

PREGLED DOBRIH PRAKS (AKTIVNOSTI ZA MLADE) V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA.

- V knjižnici Otona Župančiča je od leta 1998 do 2007 delovalo Središče za mlade. Središče je bilo vključeno v mrežo L`mit (Ljubljanska mreža info točk za mlade) in je delovalo kot informacijska točka za mlade v knjižnici. Mladi od 14. do 27. leta so preko Središča dobivali kakovostne informacije v obliki letakov, plakatov ali z iskanjem preko spleta. Prednostne so bile informacije za dejavnosti, ki so bile za mlade brezplačne, središče samo pa je organiziralo večje število različnih delavnic, okroglih miz, predavanj in nudilo brezplačno učno pomoč. Dejavnosti so se odvijale v za to posebnem ločenem prostoru, namenjenem izključno ciljni skupini, z veliko ovalno mizo (posamezni deli so bili premakljivi) in tridesetimi stoli, poleg je bil še manjši prostor, namenjen učni pomoči. Obiskovalcem sta bila namenjena dva računalnika, tiskalnik in optični čitalec. Delo v Središču je potekalo ob eni stalno zaposleni specializirani informatorki (za delo z mladimi) in ob pomoči stalnih prostovoljcev. V Središču je bila postavljena obsežna zbirka stripov – Stripoteka.
- V MKL je bilo v preteklih letih izvedenih kar nekaj dejavnosti za mlade:
 - Odprtje razstave Zalograd v knjižnici Zalog – gre večji projekt v katerem je sodelovala knjižnica. S projektom ZALOGRAD je skupina umetnikov, arhitektov in socialnih raziskovalcev začela preučevati urbani prostor Zaloga z gledišča mladih.
 - Jezikovni tečaji za mladostnike.
 - Projekt Rastem s knjigo (JAK)
 - Srečanja za maturante – Srečanja in konzultativne debatne delavnice Matura 2016 v Knjižnici Bežigrad. Serija delavnic se je odvila v prvi polovici leta 2016 in se je navezovala na maturitetne teme iz slovenskega jezika in književnosti. Teme: Feri Lainšček: Ločil bom peno od valov, L. N. Tolstoj: Ana Karenina, Razpravljalni esej, Razlagalni (interpretativni) esej, Ponovitev o jeziku na maturi (skladnja, oblikoslovje, besedotvorje) in ponovitev vsebin iz sporočanja (besedilne vrste).
 - NAJST- meni se dogaja... – gre za pogovorno delavnico z mladimi v Knjižnici Šiška. Vodi jo zunanja sodelavka, ki je avtorica knjige »Saj smo punce«, delala je tudi na mladostniškem telefonu TOM. Vsaka delavnica obravnava svojo temo! Običajno se oblikuje homogena skupina najstnikov, ki delavnico redno obiskujejo. Ciljna skupina

- je fiksirana na starostno mejo od 11. – 15. leta starosti – se pa načeloma zgornja tudi premika v višjo starost.
- V Trubarjevi hiši literature se je z novembrom 2015 pričela serija dogodkov, ki jo izvaja društvo Novi dijak – NODI. Gre za aktivno dijaško skupino, ki pripravlja dogodke (filmske, literarne, gledališke, pesniške, pogovorne in umetniške) za sovrstnike.
 - Robinzonijada
 - Večina dejavnosti, ki pa jih MKL oglašuje pod motom »za mlade« pa se pravzaprav navezujejo na starostno skupino do maksimalno 15. oz. 16. leta starosti.
- V letnem programu dela MKL 2016 ima knjižnica v načrtu izvajati obširen program dejavnosti za mladostnike:
 - NajPoletavci – spodbujanje pridobljenih navad branja in obiskovanja knjižnic med mladostniki; motiviranje za branje kvalitetnih knjig (tiskanih in elektronskih). Mladostniki 13–16 let.
 - Literarni natečaj – kratka zgodba. Spodbujanje mladih k branju, kreativnosti in ustvarjanju. Mladostniki od 15–20 let.
 - Robinzonijada v informacijski džungli na spletu. Mladostniki, obiskovalci spletne strani MKL, znajo pridobiti izobraževalne vsebine s pomočjo sodobne informacijske tehnologije; mladostniki znajo uporabljati spletni katalog COBISS/OPAC in z njegovo pomočjo poiskati knjižnično gradivo; mladostniki so seznanjeni z nekaterimi storitvami spletnega kataloga; mladostniki prepoznajo uporabnost spletne strani MKL; mladostniki so seznanjeni z elektronskimi viri, dostopnimi na spletni strani MKL; mladostnik postane izobražen uporabnik informacijsko-komunikacijske tehnologije kot samostojni uporabnik knjižnice in njenih storitev ter radoveden in kritičen iskalec informacij; mladostnik doživi knjižnico kot kulturno-umetniški prostor. Osnovnošolci v drugi in tretji triadi (od 9. do 15. leta)
 - Svet mladih. Večji obisk knjižnic s strani mladostnikov; prepoznavnost knjižnic kot prostora druženja in priložnosti za lastno aktivnost. Mladostniki v Starostni skupini 15-20 let.

5. DEJAVNOST IN POSEBNE STORITVE

GRADIVO

Knjižnični katalog MKL ne razločuje med gradivom za otroke in gradivom za mlade. Praviloma je fond gradiva, ki ga knjižnica namenja mladim, postavljen na oddelku za otroke. Statistika izposoje gradiva v MKL jasno izraža dejstvo, da mladi (15 – 19 let) v večjem številu posegajo po gradivu, ki ga ima knjižnica postavljenega na oddelku za odrasle (izposodijo si enkrat več gradiva za odrasle kot za mladino). V kolikor bi razmišljali, da bi vzpostavili samostojno zbirko gradiva za mladino bi morali vanjo uvrstiti večji del gradiva z oddelka za odrasle. Glede na izposajo gradiva bi morala zbirka obsegati predvsem leposlovno gradivo (53,34% celotnega gradiva, ki si ga starostna skupina 15 – 19 izposodi z oddelka za odrasle), gradivo s področja umetnosti (10,70%), naravoslovja (7,53%), literarnih ved (6,60%) in uporabnih ved (6,03%). Podobna slika izposojenega gradiva se kaže tudi pri gradivu, ki si ga omenjena starostna skupina izposodi z oddelka za otroke in mladino. (Za podrobne podatke glej prilogo).

Poleg strokovne literature in leposlovja je nujno, da je na oddelku za mladostnike tudi pester izbor revij, stripov, filmov.

VSEBINSKA PODROČJA

Pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti za mlade je participacija mladih nujno potrebna. Mlade je potrebno vključiti v snovanje vsebin, saj so temelj družbene prihodnosti, ki za svoj razvoj potrebuje investicijo znanj in ustrezno mentorstvo. Potrebno jih je soočiti z družbeno realnostjo in z njimi soustvarjati svet, ki jim bo dajal ustrezne mehanizme odzivanja na družbeno realnost. Zavedati se moramo tudi tega, da so mladi zasedeni s šolskimi in obšolskimi dejavnostmi in jim morajo odhodi v javne institucije pomeniti pridobivanje novih znanj in vedenj preko sprostitev in zabave. Statistični podatki kažejo tudi to, da je med mladimi (15 – 19 let), ki zahajajo v knjižnico, večji odstotek deklet – 60%.

Področja na katera se mora MKL usmeriti pri načrtovanju dejavnosti za mlade/z mladimi lahko razvejamo v več segmentov:

- ∞ **promocija gradiva in branja:** najbolj brane knjige, zaprašene (pozabljene) knjige, sovrstniki priporočajo v branje, knjige z aktualno tematiko, knjige v povezavi s filmom in glasbo, tekmovanja, natečaji, objave lastnih literarnih del na spletni strani, ...
- ∞ **informiranje:** spletna stran/podstran za mlade, družabna omrežja, plakati, letaki, zgibanke priporočilnega branja, ...
- ∞ **delavnice:** vse vrste izobraževalno-poučnih in ustvarjalnih delavnic – kreativnega pisanja poezije, proze in dramatike, stripa, ustvarjanja glasbe, snemanja filmov, gledališka delavnica, petja, ročnih spretnosti, uspešnega učenja, naravoslovnih eksperimentov, ...
- ∞ **prireditve:** koncerti, predavanja (potopisna, literarna, strokovna), družabni večeri, literarna srečanja, srečanja in pogovori z ustvarjalci, turnirji (glasbeni, igralni, športni, filmski, literarni, ...), nekonvencionalne prireditve (odprti oder, dogodki na prostem, multimedijski dogodki, ...)
- ∞ **druge storitve:** učna pomoč, mentorstvo, prostovoljstvo, možnost pridobivanja neformalne izobrazbe, karierno svetovanje, informacijska točka, ponudba digitalnih vsebin, ...

PREDLOGI POSEBNIH STORITEV

∞ »Finančna pismenost za mlade«

Predlog je že oblikovan projekt iz leta 2010, ki naj bi se ga izvajalo za učence izbirnih predmetov OŠ in SŠ. Vsebinsko je projekt oblikovan zelo široko, saj zajema izobraževanje o finančnih trgih, vlaganju denarja, finančnih transakcijah, ozaveščanju o pridobitvi finančnih sredstev, ozaveščanju o smotrnem ravnanju z denarjem in finančnimi sredstvi, itd. Zamišljen je, da se izvaja v različnih oblikah – predavanja, delavnice, okrogle mize, itd.

Projekt je izvedljiv ob pomoči zunanjih sodelavcev oz. zunanjih institucij – ekonomisti, bančniki, finančniki, Zveza potrošnikov, ekonomske šole, itd. Slednji nabor zunanjih sodelavcev oz. institucij nam daje odlično iztočnico, za iskanje partnerjev in povezovanje MKL v širši krog sodelovanja.

∞ »Igrarium« – družabni dnevi namiznih iger, literature in druženja

Predlog je že oblikovan projekt iz leta 2011 in uvrstili smo ga v Smernice zaradi vsebinske ustreznosti, možne nadgraditve in primernosti kot dobre prakse. Namen tridnevne prireditve je predstavitev MKL kot celostnega kulturno-informacijskega objekta (po vzoru knjižnic in sorodnih ustanov kot so Kulturhuset Stockholm, Helsingfors Stadsbibliotek, ipd). Poudarek je na pristnem druženju, ki ne

temelji na t.i. virtualni socialni mreži, ki v zadnjih letih vse bolj pogloblja neosebne socialne stike predvsem mlade populacije.

Preko namiznih iger primernih tako za otroke kot za mladostnike in odrasle, raznoterih tematskih in poljudoznanstvenih predavanj ter knjižnih in likovnih razstav, se obiskovalci spoznavaajo s knjižnico kot prostorom za priložnostno učenje, druženje in preživljanje prostega časa.

∞ **»Bralna skupina za mlade« / »Debatni klub«**

Pri predlogu debatnega kluba oz. bralne skupine za mlade izpostavljamo dejavnost, ki jo načrtujejo mladi. Vloga odraslih (zaposleni v MKL) je vezana na to, da se srečanja udeležijo kot opazovalci/mentorji, ki lahko opozarjajo oz. izpostavljajo določene poudarke – na članke, knjige, multimedio, itd.

Mladi bi se v knjižnici srečevali 1x mesečno, teme bi izbirali sprotno, o določeni temi bi lahko spregovorili večkrat. Debate/pogovori bi potekali v sproščenem vzdušju knjižnice. Izhodišče omenjene dejavnosti bi bila knjiga – tematski sezname za mladinske pogovore ob knjigah⁸: zabava, šport, ljubezen, umetnost, zdravje, duševno zdravje, ksenofobija, mamila (zasvojenosti), ločitve (staršev), nasilje, nosečnost (najstniška), prehranske motnje, smrt, spolnost, tatvine, itd. Pri izvajanju tega predloga bi se morala MKL povezati s SŠ – morda vsebinsko navezati tudi na učni načrt. Predlog ponuja iztočnice: generacijsko in medgeneracijsko sodelovanje, vključevanje ranljivih skupin (izjemno široko področje) in sodelovanje MKL s SŠ.

∞ **»Vizualna umetnost v povezavi z mladinsko literaturo« - natečaj**

Predlog natečaja, ki bi ga lahko izvedli v MKL in z njim privabili mlade k sodelovanju s knjižnico. Natečaj je zastavljen tako, da se vsebinsko opira na učni načrt (kurikulum) srednješolskega in univerzitetnega izobraževanja. Natečaj bi se lahko oblikoval pod naslovom »Premagaj avtorja ali ilustratorja« in bi tako deloval motivacijsko.

Predlog je predstavljen kot enkratni dogodek, ki bi v knjižnico privabil obiskovalce – tudi mlade – in opozoril na dejavnosti knjižnice. Lahko bi ga povezali s spletno odstranjo za mlade in preko

⁸ Članici DS (Kristina Picco in Veronika Vurnik Škrabec) se zavezujeta, da bosta enkrat letno pripravili dopolnjen seznam priporočilnega gradiva s področja aktualne literature za mlade.

njega promovirali dodatne dejavnosti, ki bi jih organizirali za mlade. Ideja je predstavljena kot odmevnejši dogodek s katerim bi opozorili na približevanje knjižnice mladim in preko njega opozorili na druge organizirane dejavnosti.

∞ **LAHKO BRANJE in mladi**

Predlog temelji na tem, da se formira skupina mladih in mentorjev (lahko zaposleni v MKL ali zunanji pedagoški sodelavci), ki določi katero knjigo bi bilo dobro prirediti v preprost jezik. Sodelovali bi tudi mladi, ki imajo razvite veščine risanja, saj je slikovno gradivo kot spremljevalno gradivo besedila zelo pomembno. Cilj delavnice je, da se izdela posplošeno besedilo, ki je namenjeno osebam z motnjo v duševnem razvoju ali pa zgolj tistim s težavami pri branju.

S predlogom bi povezali mlade, mentorje, MKL in VDC (Varstveno delovne centre). Vzporedno bi se odvijale »bralne ure«, ki bi jih mladi vodili za osebe z motnjami v duševnem razvoju.

∞ **Mini univerza za mlade**

Projekt, ki ga za otroke izvajata Knjižnica Rogaška Slatina in Filozofska fakulteta Maribor je izvirna praksa, ki bi jo lahko nadgradili za potrebe mladostnikov. V Mini univerzi se združujejo vedoželjni mladi in strokovnjaki iz različnih znanstvenih področij, ki skušajo mladim približati znanost. Mladi s pomočjo znanstvenikov na razumljiv in zanimiv način raziskujejo različna znanstvena področja in uporabne dejavnosti – veščine kritičnega državljanstva, jezikovna »šola«, veščine kreativnega pisanja, filmska vzgoja, itd.

Program bi vključeval serije srečanj/predavanj, ki bi se zaključila s pridobljenim potrdilom o udeležbi – neformalni certifikat o pridobljenih veščinah. Potrebno bi bilo sodelovanje z Učnim centrom MKL

∞ **Kreativnica v Knjižnici Polje**

Kreativnica predstavlja vsebinsko novost v mreži MKL in vpeljuje popolnoma novo izrabo knjižničnega prostora. Idejna zasnova prenove Knjižnice Polje je tako vsebinska kot prostorska in se usmerja v vzpostavitev novega prostora za izobraževanje uporabnikov vseh starostnih skupin – tudi mladih. Kreativnice predstavljajo obogateno izobraževalno okolje, kjer se srečujejo ljudje, da bi delili različne informacije, orodja in pripomočke ter pridobili dodatna znanja. Kreativnice uporabljajo vse generacije

prebivalcev v skupnosti. Aktivnosti v kreativnicah lahko obsegajo na eni strani visoko tehnologijo (3d, robotika, računalniško programiranje ...) in na drugi strani povsem tradicionalna ročna dela.

MKL redno izvaja številne ustvarjalne delavnice, s kreativnicami pa to dejavnost nadgrajujemo: aktivnosti so načrtovane skupaj s skupnostjo, »naredimo skupaj« je pomembnejše kot »naredi si sam«, spremenjena je vloga zaposlenih v knjižnici (zaposleni so del skupine in predvsem organizirajo njeno delo v kreativnici).

MLADI NA SPLETU

Generaciji, ki je rojena z internetom in z njim živi se mora knjižnica približati po digitalni poti oz. s pomočjo Knjižnice 2.0 – torej, s povezovanjem. British Library je generacijo, ki prihaja (oz. je že nekaj časa tu) poimenovala Google generacija. Gre za generacijo, rojeno po letu 1995, ki je trdno prepričana, da lahko vse informacije in podatke pridobi samo z dvema do tremi kliki v spletnem brskalniku⁹. Zaradi tega je prisotnost knjižnice na spletu nujno potrebna! Sama prisotnost pa seveda ni dovolj, potrebno se je vprašati, kaj knjižnica na spletu lahko ponudi, da bo postala faktor zanimanja za mlade. Alka Stropnik (knjižničarka Knjižnice Medveščak Knjižnice grada Zagreba) pravi, »da je knjižnica na spletu lahko odlično izhodišče za mlade, ki želijo v poplavi spletnih informacij, pridobiti kvalitetne, preverjene in verodostojne informacije o znanosti, literaturi, branju, kreativnem izražanju, zabavi, informacijski pismenosti in vseživljenjskem učenju«¹⁰. Seveda pa morajo biti spletne strani oblikovane po meri spletnih strani, ki jih mladi uporabljajo – privlačne, jasne, interaktivne in zmožne aktivne udeležbe (blog, podcast, RSS, ...). Mladi v veliki meri izražajo svojo željo po tem, da bi sodelovali pri določenih aktivnostih na spletni strani knjižnice – 14% vprašanih je menilo, da bi aktivno sodelovali pri objavi zanimivih vsebin.¹¹

Nujno je, da se spletna podstran za mlade MKL usmeri v zadovoljevanje potrebe mladih. Spletna podstran mora biti aktualna in sprotno ažurirana s podatki, ki izobražujejo mlade o iskanju kakovostnih informacij. Ponuditi jim je potrebno informacije o virih, ki jih ponuja knjižnica in o

⁹ Stropnik, 2013.

¹⁰ Stropnik, 2013.

¹¹ Resman in Klemen, 2008.

dostopnosti informacij, ki so kvalitetnega (verodostojnega) izvora. S kvalitetnim udejanjanjem knjižnice na spletu se lahko razvije tudi potreba mladih po obisku fizične knjižnice.

Udejanjanje knjižnice 2.0:

- ∞ **Informacije o prireditvah in izobraževanjih za mlade (v MKL in nasploh v MOL).**
- ∞ **Objave koristnih informacij za mlade s področja vzgoje in izobraževanja.**
- ∞ **Objave posnetkov prireditev.**
- ∞ **Objave literarnih prispevkov.**
- ∞ **Promocija gradiva.**
- ∞ **Knjižni blog.**
- ∞ **Spletne povezave do verodostojnih in kakovostnih informacij, ki jih mladi potrebujejo za šolo, vsakdanje življenje in neformalno izobraževanje.**

6. SODELOVANJE IN PROMOCIJA

Prva misel pri razvijanju sodelovanja mora biti usmerjena k mladim oz. k obravnavani ciljni skupini, saj je participacija mladih nujna za uspešno izvedene dejavnosti in aktivnosti. Vzporedno pa se je pri načrtovanju aktivnosti za mlade in z mladimi potrebno obrniti na mladinske centre in šole. Ciljno skupino lahko pridobivamo preko spletnega oglaševanja, multimedije in z osebni nagovori na krajih kjer se mladi zadržujejo – ulica, šole, itd. Projekte je potrebno ustrezno promovirati – plakati, reklame, video in avdio gradivo, zgibanke, letaki, itd. Ustrezen medij za dostop do mladih je lahko spletna stran, mobilna aplikacija, oglaševanje na LPP prikazovalnikih, itd.

Mlade bi lahko v dejavnosti vključili z vzvodom obveznih izbirnih vsebin, ki jih morajo opraviti dijaki in dijakinje SŠ. V okviru obveznih izbirnih vsebin, bi dijaki in dijakinje izvajali/vodili pogovorne skupine s sovrstniki, mlajšimi, starejšimi, ranljivimi skupinami, itd.

Zunanje povezave in sodelovanja je potrebno vezati na organizacije, ki se z mladimi že intenzivno ukvarjajo:

- ∞ **Javni zavod Mladi zmaji - Center za kakovostno preživljanje prostega časa mladih.**
- ∞ **Ljubljanska mreža info točk - L'MIT.**
- ∞ **Društvo ŠKUC.**
- ∞ **Center za socialno delo Moste Polje.**
- ∞ **Svetovalnica Fužine.**
- ∞ **KUD Anarhiv.**
- ∞ **Mladinsko-informacijski center – MIC.**
- ∞ **Združenje DrogArt.**
- ∞ **DIC Legebitra.**
- ∞ **Zavod MOBIN.**
- ∞ **Zavod MISSS.**
- ∞ **Društvo Ključ.**
- ∞ **Društvo za nenasilno komunikacijo.**
- ∞ **KUD Transformator.**
- ∞ **Zavod BOB.**
- ∞ **Društvo študentov andragogike in pedagogike.**

- ∞ **Društvo študentov psihologije Slovenije.**
- ∞ **Zavod Samostalnik.**
- ∞ **Društvo Mladi hišni prijatelji.**
- ∞ **Mladinski svet Ljubljana.**
- ∞ **Osnovne, srednje šole in fakultete.**
- ∞ **Šolska glasila.**
- ∞ **Literarni klub L'etažer.**
- ∞ **Hiša eksperimentov.**

7. ZAKLJUČEK IN SMERNICE ZA USPEŠNO DELO

∞ Koordinator/koordinatorica za mlade v MKL

Uspešno delo z mladimi lahko zagotovi le knjižničar, ki rad dela z mladimi in zna mladim prisluhniti. Da ga bodo mladi sprejeli za svojega sogovornika je pogoj to, da bo uspešno sledil razvoju novih tehnologij in znal mlade navduševati. Za delo z mladimi so potrebne določene veščine, ki jih bibliotekarji lahko pridobijo le z izkušnjami z delom z mladimi in preko neformalnega izobraževanja (pedagoško-andragoški modul, tečaj animatorstva, usposabljanje za mentorstvo). Pri delu s to zelo specifično in zahtevno skupino morajo sodelovati tudi različni specialni servisi MKL: BD, BZ, SSU, CMKK, mediateka, SDU (oddelek za prireditve) in SRO. Veliko ustvarjalne pomoči pa se lahko pričakuje tudi od prostovoljcev: kandidatov za strokovni izpit in starejših iz Univerze za tretje življenjsko obdobje kot oblika medgeneracijske pomoči.

Predpogoj uspešnega dela z mladimi in ustreznega načrtovanja aktivnosti za mlade (z mladimi) pa je usmerjeno vodena politika načrtovanja omenjenih dejavnosti, ki jo mora izvajati koordinator za mlade in mladinsko dejavnost v MKL. Oseba, ki bi prevzela založitev koordinatorja mora postati prvenstveno koordinator zaposlenih, ki bodo delali v knjižnicah z mladimi, bila koordinator za prireditveno dejavnost in skrbela za podstran mladi na spletni strani MKL.

∞ Prostor

Mladostniki potrebujejo svoj prostor v knjižnici – tudi praksa v tujini je taka, da se mladostnikom odstopa ločen prostor za preživljanje časa v knjižnici. Mladi razumejo knjižnico pretežno kot prostor druženja – klubski prostor, prostor za pogovor, prostor za ogled filmov. Ker MKL pravzaprav nima knjižnice oz. prostora v knjižnici, ki bi bil namenjen izključno mladim, bi bilo smotrno razmisliti o ponovni vzpostavitvi (ponovna vzpostavitev ali nadgradnja obstoječe ideje) »Središča za mlade«, ki je nekdaj uspešno delovalo v Knjižnici Otona Župančiča – fokus dejavnosti je bil že takrat usmerjen na delo z mladostniki, ki je potekalo ob eni stalno zaposleni specializirani osebi in ob pomoči prostovoljcev. Predlog je seveda vezan na to, da se mladim zagotovi prostor, kjer bodo lahko izražali vedenje, ki ga družba pričakuje – biti v stiku s prijatelji, biti del skupine, se zabavati in imeti možnost lastnega izražanja. Tako oblikovan prostor bi potreboval ustreznega zaposlenega, ki bi bil vajen dela z

mladimi – dodatno okrepitev bi MKL lahko pridobila iz naslova ukrepa Strategije Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2025:

Ukrep: Omogočanje izvajanja prakse za srednješolce in študente v mestni upravi, javnih zavodih in podjetjih, katerih ustanovitelj je MOL, ter pri slednjih oblikovati pregleden in učinkovit sistem izobraževanja mentorjev - Z ukrepom se povečajo delovne kompetence mladih za njihovo morebitno delo v javnem sektorju ali v tistih podjetjih, v katerih je MOL ustanovitelj. Ukrep zahteva dobro sodelovanje in dogovarjanje s srednjimi šolami in fakultetami ter usposobljene mentorje, prednostno pa bo vključeval štipendiste MOL.

Iz pričujočega ukrepa je moč razbrati usmeritve, ki se v praksi že kažejo po tujih knjižnicah. Knjižnica za mlade Hoeb4U (Hamburg) razpolaga s skupino pripravnikov – mlado ekipo, ki samostojno vodi knjižnico, njeno dejavnost in dejavnost z mladimi. Gre za skupino od štiri do šest pripravnikov, ki so usposobljeni kot specialisti v medijskih in informacijskih storitvah¹².

¹² Knjižnica Hamburg. Domača stran. <https://www.buecherhallen.de/go/id/ijh/> (pridobljeno 01. Junij 2016).

8. LITERATURA

- Adam, F. in Tomšič, M., 2014. *Kompendij socioloških teorij*. Ljubljana: Študentska založba.
- Bourdieu, P., 2014. Oblike kapitala. V: Adam, F., in Tomšič, M., (ur.), *Kompendij socioloških teorij*. Ljubljana: Študentska založba. 311-22.
- *Da bodo še naprej obiskovali knjižnico: Oddelek za mladostnike v MK*, 2010. Mestna knjižnica Ljubljana.
- Gillis, R. J., 1999. *Mladina in zgodovina : tradicije in spremembe v evropskih starostnih odnosih od 1770 do danes*. Šentilj: Aristej.
- Knjižnica Velenje. Domača stran. <http://www.knjiznica-velenje.si/3241> (pridobljeno 01. Junij 2016).
- Knjižnica Aalborg. Domača stran. <https://www.aalborgbibliotekerne.dk/Default.aspx?ID=112> (pridobljeno 01. Junij 2016).
- Knjižnica Hamburg. Domača stran. <https://www.buecherhallen.de/go/id/ijh/> (pridobljeno 01. Junij 2016).
- Lavrič, M., 2011. *Mladina 2010: družbeni profil mladih v Sloveniji*. Maribor: Aristej.
- *Mladina 2010. Družbeni profil mladih v Sloveniji*, MIZŠ - Urad RS za mladino, Aristej 2011.
- Resman, S., in Klemen, A., 2008. *Ni je bližnjice, ki ne bi vodila do moje e-knjižnice*. V: *10 posvetovanje splošnih knjižnic*, Kranjska gora, 30. september.
- RSLYA – Russian State Library for Young Adults. Domača stran. <http://www.rgub.ru/en/> (pridobljeno 01. Junij 2016).
- *Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2025*, 2015. Mestna občina Ljubljana.
- Stropnik, A., 2013. *Knjižnica za nove generacije : virtualni sadržaji i usluge za mlade*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
- Ule Nastran, M., 2002. *Mladina 2000: slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.